

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12
 Naročnina četrletno 15 Din,
 za pol leta 30 Din,
 za vse leto 60 Din.
 Posamezne številke 1'50 Din.
 Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 9. novembra 1934.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.
 Poštočerkovni račun
 Ljubljana št. 16.176
 Rokopisov ne vračamo.
 Oglasi po tarifu.
 Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

O osnovnih napakah naše politike

III.

Ponos in samozavest.

Nimam slučajno pri roki Cankarja, da bi navedel doslovno tisti znameniti stavek, v katerem se Schiwitz von Schiwitzhofen opravičuje da je Kranjec, ali tako nekako. Samo ta stavek govori cele knjige in je za nas naravnost strašna, a resnična obtožba.

Pred vojno so hodili naši ljudje v trumah v Trst. Če je Slovenka poročila Italijana, je postala Italijanka in če se je Slovenec oženil z Italijanko, je postal Italijan. To se je vršilo pri naših ljudeh prej in poslej in na vseh straneh neba. Še več: oče Slovenec, mati Nemka, otroci Italijani. Tudi danes doživljamo enake primere na vseh straneh neba in vsak dan. Ravno to velja za vero. Kmečko dekle je odšlo v mesto, vaški fant k vojakom, a čez 14 dni sta se v svojih pismih že oba spakovala po tuje in če sta prišla domov na dopust, kar sama nista vedela, kako bi se bolj pačila.

Pa to ne velja samo za kmečke ljudi. Kdo je polnil pred vojno šulferajnske šole po Kranjskem? Otroci slovenskih delavcev! Kdo je po vojni pisaril cele knjige, da Slovenci sploh nismo zmožni kolikor toliko samostojnega življenja, da je naša zemlja gospodarsko pasivna itd.? Naše izobraženstvo, tisto izobraženstvo, ki je metalo drugim v obraz očitke »robske duše«, a je bila in je njih narava do kosti hlapčevska, ki se klanja vsemu, kar je tujega, a zasmehljivo ponižuje vse, kar je našega.

Le pogledimo n. pr. že samo časopisje iz jutrove dežele. Niti en slovanski narod ni imel tako čiste ga književnega jezika kot ravno mi Slovenci, ker so naši očetje in dedje z vprav pedantično ljubeznijo ta jezik negovali, a pogledimo kakšno žlobudro pišejo danes neki ljudje in kako jim nehote sledi tudi vsi drugi, v nekaterih predelih celo tisti, ki sicer odločno tako »štampo« obsojajo. Zavrgli so na tucate lepih slovenskih izrazov in onesnažili naš lepi in čisti slovenski jezik z nemščizmi, tur-

čizmi, madžarizmi, italijanizmi, da celo s ciganščizno.

Pri nas se nekateri na vseh poljih in vsak dan naravnost trudijo, kako bi požgali in poteptali vse, kar je zrastle na naši lastni slovenski njivi in kar so naši očetje in dedje s tako ljubeznijo gojili ter uvažajo in posnemajo vse, kar je naši zemlji in našemu srcu tujega.

Ali se ne ponavljajo akeije, kakršno smo imeli priliko opazovati zadnje mesece med nekimi gospodarskimi krogi, pri nas že desetletja. Na čelu špekulantije, za njimi pa tropa hlapcev brez najmanjše politične izobrazbe. Nikjer ničesar samostojnega, temveč povsod samo podružnica, nikjer zveza, temveč kvečjemu podsavez, nikjer mi in pri nas, temveč povsod ti in tam, mi pa ponižno za njimi.

Stržen našega meščanstva je uradništvo. Vsaj včasih je bilo slovensko uradništvo vprav zgled pridnosti in sposobnosti, a vedno je bilo le subalternno, vedno je koncipiralo, podpisovali so pa tuji »šefi«. In to je prešlo v meso in kri dela našega meščanstva, ki se je prizadevalo, da bi zaneslo svojo hlapčevsko naravo tudi na kmete, kjer edino je še dobiti ravnih in močnih hrbtenic.

In vendar bi moral biti vsak Slovenec na svojo narodno pripadnost ponosen bolj kot katerikoli drugi, kajti le malo narodov na svetu je, ki bi bili v tako hudih okoliščinah ustvarili toliko, kakor ravno mi Slovenci, zlasti na kulturnem polju ter bi lahko služili prav za zgled mnogim večjim narodom. Nikoli nismo imeli samostojnosti, izvzemši nekaj malega deželne avtonomije, a kje je narod na svetu, ki bi se bil v pičlih treh človeških dobah dvignil tako visoko in to prav izključno samo iz lastne moči in v trdih bojih s svojimi političnimi gospodarji. Samo v politiki smo ga lomili večkrat prav pošteno, kar je imelo in ima prav usodne posledice za naš narod v vsem njegovem etnografskem obsegu. Tako smo ga lomili, da utegnejo naše politične napake uničiti velik del truda in žrtev na drugih poljih. In to v prvi vrsti zato, ker pri

nas ravno v vodilnih narodnih krogih ni ne ponosa in ne samozavesti. Ali nam je bilo treba izgubiti Koroško? Nismo imeli vere vase, bili smo brez samozavesti, zato smo prirejali raje junaške narodne parade po varnih ljubljanskih ulicah in pustili slovenske Korošce same, ker smo bili prepričani, da nam jih bodo milostno poklonili tisti, katerim na čast smo krščevali naše ulice. Če bi bila v našem meščanstvu le trohica slovenskega ponosa in slovenske samozavesti, bi tekla vsaj na Koroškem danes politična meja najmanj ob Dravi.

Pa kadar se je našlo v slovenski politiki kdaj tudi kaj pokončnih mož, ali se ni našlo takoj tudi dovolj »robskih duš«, ki se niso sramovali skočiti prvim v hrbet in za skledo leče prodati bitne narodne koristi? Politični vrtinci prinašajo s seboj najrazličnejše pojave, toda vsem političnim strankam vseh narodov je prva in edina skrb korist njihovega lastnega naroda, samo pri nas se marsikdo še ponaša s tem, če brez potrebe in iz gole hlapčevske narave pljuje na svoj ubogi narod in ponuja njegove bistvene dobrine vsakemu, ki jih le hoče. Ali ni imela naša slovenska univerza prvih nasprotnikov ravno pri nas doma in da bo slika še lepša — med nekaterimi profesorji te univerze same?!

Da, kakor prekletstvo se vleče skozi vso slovensko politično zgodovino pomanjkanje ponosa in samozavesti. Tista peščica mladih slovenskih študentov, ki je na daljnem nemškem Dunaju leta 1848. sestavljala prvi slovenski politični program, tista ga je imela še nekaj, čeprav je govorilo tedaj po naših mestih slovensko le nekaj hlapcev, izobraženec pa skoraj nobeden. Potem sta pa ponos in samozavest izginila, le tu in tam sta se še plaho dvignila, navadno smo pa ponižno kadili in hlapčevali na desno in na levo. Tudi podlo in nezaljšano denunciantstvo, v čemer skušajo nekateri Slovenci menda prednjačiti vsem narodom sveta, je s tem v zvezi.

Toda samo ponosen in samozavesten narod se bo ohranil. Po mnogih praških gostilnah vise napis: »Čeh sem — kaj je več!« Niso Čehi stotilijonski, niti ne desetmilijonski narod, a kaj so s svojo samozavestjo dosegli in kak upravičen ugled

Janez Kocmur:

Nekaj spominov

(Nadaljevanje.)

Med najboljše slovenske govornike minule dobe se sme po vsej pravici prištevati dr. Janez Ev. Krek. Pri njem se hočem pomuditi nekoliko dlje zategadelj, ker sta si bila s Cankarjem v marsičem podobna. Celó verjetno se mi zdi, da je bil Cankar v drugi polovici svojih dijaških let pod njegovim neposrednim vplivom; da, mogoče je, da je bil kako dobo celo njegov učenec. Čeravno sta se svetovnonazorsko razlikovala, je govoril Cankar o Kreku vedno z največjim priznanjem; z velikim užitkom je prebiral njegove govore, ugajala mu je njegova izredna marljivost, pogum, jasna beseda in krepki slog. Kdor bo hotel Cankarja do dna spoznati, ne bo smel mimo Kreka, Etbina Kristana in še nekaterih.

Po prvih, ne posebno uspešnih nastopih v začetku devetdesetih let, se je Krek za nekaj časa umaknil; študiral je in delal v zatišju, dokler ni po izvolitvi za državnega poslanca l. 1897. zopet stopil ves na plan. Na parlamentarni tribuni se je izoblikoval za govornika velikega formata; njegovi nastopi in govori dr. Viktorja Adlerja, Ignjata Daszczyńskiego, Masaryka in še nekaterih so polnili dvorano in galerije. Odlikoval se ni toliko z blestečo retoriko kakor z izvirnostjo svojih misli in načinom njihovega izražanja. Zaslovel je zlasti po svojem govoru v znameniti »kulturnobojni« debati zoper Masaryka; tistikrat ga je celo »Arbeiter-Zeitung« na največje presenečenje slovenskih socialnih demokratov nazvala za eno najbistrejših glav v parlamentu. Na največje začudenje, pravim, ker doma vendar ni bil tako liberalen, kakor se

je bil pokazal v parlamentu. Njegova takratna izjava, da oklanja v politiki avtoriteto kardinalskega klobuka, je bila pač samo okrasek, preračunan zgolj na zunanji odblesk govora.

Pred forumom izbranih poslušalcev ni bil, če je šlo za stvar, ki mu je segala do živnega, nič manj sijajen, kakor pred zborom preprostih delavcev in kmetov. Uspehe doma si je priboril poglavitno s svojim drobnim delom, ki ga široka javnost po večini ni videla niti ga ni mogla videti; z njim si je pripravil in ugladil tla, ustvaril sloves in poslušalstvo, ki ga je spremljalo do smrti. Ravnal se je po pravilu: Če gora ne pride k tebi, stopi sam k nji. Zbiral je krog sebe delavce in delavke, zlasti pa dijake, prirejal z njimi tečaje, jim budil zanimanje za sodobne družabne probleme, posojal knjige in drugega več. Z dijaki ni imel ravno preveč sreče, zakaj mnogi od njih, ki so iskali same sebe, so ga zapustili, videč, da si od delovanja v njegovem duhu ne morejo obetati nikakih osebnih koristi. — Po zgodovinski volilnopравни borbi leta 1905., ko sem bil pred tem, da bom radi organiziranja splošne stavke odpuščen iz službe, me je po takratnem deželnem poslancu, poznejšem ravnatelju tobačne tovarne Jožetu Mandlju, zaupno povabil v svojo organizacijo, obetajoč mi poleg stvarne podpore in stalne službe tudi mandat, ko dosežem potrebno starost. Spročil mi je: »Mnogo študentov sem že vzgojil in spravil h kruhu; zdaj, ko bi imeli delati, pa niso drugega ko komodni birokratije; k večjemu še bolj ali manj zanesljiv volilski material. Manjka mi pa delavcev in dobrih ljudskih govornikov, takih, ki bi res čutili za ljudstvom in bi jim ljudstvo tudi zaupalo. Imam sicer Gostinčarja in Moškerca, toda to je premalo...« Ni sem čakal štirinajst dni, kolikor mi je dal časa za premislek; odklonil sem že naslednji dan. — Po-

zneje, l. 1910., v času mojega spora z Antonom Kristanom, ko sem bil obsojen, me je vnovič povabil pismeno preko moje, sedaj že pokojne sestre Ivane; odklonil sem tudi to pot, dasi je bila ponudba nad vse zapeljiva in se mi je obetala lepa osebna bodočnost.

V osebnih stik sem prišel z njim samo trikrat: prvič novembra 1905. na velikem volilnobojnem shodu tobačnega delavstva v bivšem »Katoliškem domu«, ko sem moral vpricho njega vskočiti namesto zakesnelega se Etbina Kristana, dvakrat pa o priliki državnozbornih volitev leta 1907. Tedaj mi je od nekega še živečega zaupnika Slovenske ljudske stranke bil ponuden večji znesek, če se odpovem agitaciji pri ožjih volitvah med Ivanom Kregarjem, kandidatom Slovenske ljudske stranke, in Ivanom Hribarjem, ki mu je pri glavnih volitvah manjkal samo en glas do absolutne večine. Ponudba je bila precej naivna, ker socialni demokratje nismo imeli na ožjih volitvah nobenega interesa; spustil sem se pa kljub temu v razgovor, da zvem, če je bil ponuden denar še komu drugemu. Uspeš sem le deloma; koliko je podkupljencev in kdo so, pa nisem mogel dognati. Denar sem odklonil, pristal pa na neobvezen informativen razgovor kot zasebnik isti večer v veliki dvorani »Rokodelskega doma«. Bilo mi je največ za to, da, če le mogoče, doženem, kdo so podkupljenci; upal sem namreč, da pride tudi kdo teh na sestanek. O vsem sem takoj informiral predsednika in tajnika izvršnega odbora stranke. Razgovora se je udeležil samo dr. Krek, ki se je delal, kakor da za sestanek ne ve in je le slučajno navzoč. Bilo je sicer še več drugih — imen ne bom navajal — ki so pa takoj odšli, ko sva sedla s Krekom k mizi. Ker nisem imel mandata in bi se stranka tudi ne spuščala v kak kompromis s komurkoli, sva se dogo-

živajo danes v vsej Evropi. Pri nas bi le premno-
gi najraje zatajili in izbrisali celo svoje slovensko
ime. Kako ponosen je na svojo narodno pripadnost
Francoz, Italijan, Anglež, da celo Albanec, neka-
teri Slovenci bi bili pa radi vse, samo to ne, kar
so, precejnjemo vse tuje, svoje pa mečemo čez

plot, imamo pri roki tisoč izgovorov, da opravičimo
svojo strahopetno hlapčevstvo, čeprav bi tudi mi
lahko rekli: »Slovenci smo — kaj je več!« Le na
slovensko politiko bi pri tem seveda ne smeli
misliti.

*

Statistična demokracija

Kriza demokratov je kriza voditeljev (inteli-
gence) in volilcev (mase), v jedru kriza človeške
duše sploh, povzročena po umski in npravstveni de-
generaciji. Te modre misli češkega filozofa in dr-
žavnika dr. Edv. Beneša ne more razumeti indivi-
dualistični racionalist, ker ima vse človeške duše
za enake z enako apriorno, prirojeno vsebino poj-
mov. Njegova razvidevnost je tolikanj otemnela,
da ne vidi zakona razvoja in diferenciacije (razli-
čevanja). Nobena stvar ali duša, nobena misel ali
ideja, nobena iznajdba ali ustanova ne nastopi na
zemlji enaka ali gotova, ampak vse je različno
ter šele vzraste in se razvije iz semena, iz nezna-
nega začetka. Razvoj pa se ne vrši nepretrgoma
v premi, napredujoči črti, ampak v kvantnih ali
sunkih, ki se ponavljajo z večjim ali manjšim uspe-
hom v obliki spirale. Zakon eksplozivnega različ-
evanja in sunkovitega razvoja meče tudi na idejo
in ustanovo demokracije toliko luči in jasnosti, da
se ne bomo več čudili viharni zgodovini njenega
izpreminjanja, njenega napredovanja in propa-
danja.

Posebno nazorno se prepriča naš racionalist o
različnosti človeških duš in resničnosti razvoja,
ako se samo za trenutek v duhu prestavi med na-
še črne brate v Indiji. Tam živi in omahuje sredi
boja Gandi, velik demokrat in plemenit vrtnar
človeških duš. A fanatični bramani, oznanjevalci
paganske, lažne in ostudne vere boga Šiva in
njegove še strašnejše soproge, boginje Kali — či-
tajte samo pretresljiva poročila v »Bengalskem mi-
sionarju« — mu s hujskanjem ljudstva kar sproti
poteptajo in uničijo vsejano seme. No, ali so člo-
veške duše res enake, ali so tudi te abotnosti in
grdobije enako prirojene vsem dušam? Po kakš-
njem razvoju in vplivu so prišle v zaslepljene du-
še nesrečnih Indov?

Ob tem poraznem primeru mora še tako za-
krknjen racionalist priznati različnost duš in
ustvarjajočo silo razvoja, ki na nobenem polju živ-
ljenja ne deluje tako mogočno, kakor v rasti člo-
veške duše. Razvoj človeških duš izsleduje pose-
bna stroka psihogenetike in odkriva skrivnostne
sile razvoja, ki jih je Bog položil v drobno seme.
Psihogenetika nam opisuje vse načine, kako priro-
da, siužabnica božja, oblikuje pravilno in nepravi-
lno človeško dušo. Praktična psihotehnika (vzgo-
ja) se uči od prirode in si po njenih predpisih pol-
jubno odlikuje tako dušo, kakršno zahteva har-
monično sožitje. Socialna in diferencialna psiholo-
gija celo v številkah in statističnih krivuljah potrju-
jeta izsledke psihogenetike in psihotehnike.

Ako vzamemo samo sposobnost dejavnega raz-
uma in razvrstimo ljudi po razvojnih stopnjah
razuma, dobimo na levi strani statistične krivulje
10% negativno, pod ravnino 80% sredine pamet-

nih ljudi segajočo črto neozdravljivih izkvarjenecv,
degeneratov in dekadentov, umobolnih od najnižje,
prehodne stopnje do popolne blaznosti, zločincev
od delomrznega berača do organizirane mafije
morilcev. Na desni strani se statistična krivulja
dviga pozitivno z 10% razumnih nad normalo pa-
metnih povprečnjakov. Pametna sredina 80% pred-
stavlja široko maso labilnega in sugestibilnega
človeštva, ki potrebuje vodstva in vzgoje. Večina
človeštva (80%) je potencialno dobra, to se pravi,
dobrost 80% ljudi je odvisna od anticipativnega
okolja in vzgoje, torej od onih, ki jo imajo v ro-
kah ter jo vodijo in vzgajajo. Na sedanji, prehodni
stopnji regresivnega (degenerativnega) razvoja
imamo samo 10% absolutno dobrih in razumnih
povprečnjakov, ki so sposobni za samostojno go-
sposodarstvo in vodilno mesto v uradih. Z organiza-
cijo znanstvene evgenike in psihotehnike bo ta
mali odstotek v bodočnosti vedno bolj naraščal,
dokler ne dosežemo večnostnega ideala popolne
enakosti in kolektivne demokracije. To razdelitev
statistične krivulje so poznali že stari stoiki, iz-
vrstni praktični psihologi. Tudi znana statistika
Heraklita, Schopenhauerja in Ribota, ki stavijo na
najvišje mesto ženija, ji ne nasprotuje. Naša stati-
stika velja namreč le za povprečnjake, ker so že-
niji izven vsake statistike, izven vsakega načrta in
računa. Monopol in skrivnost ženijev si je prid-
žala priroda.

Tako nam stopa nenadoma, skoaj v slepeči svet-
lobi pred oči — glavni vzrok demokratske krize.
Po krivdi individualističnega racionalizma in mo-
nističnega materializma se je doslej zanemarjala
znanstvena, psihotehnična vzgoja duše. V sredi
triumfov materialne tehnike in civilizacije je osta-
la v naši duši barbarska divjina in goščava, ker
je prevzela vodstvo in vzgojo mase negativna, de-

generirana desetina demoničnih fanatikov ter s
terorjem pregnala v nemoč in obup samote pozitiv-
no desetino kolektivnega razuma. Dokaz: narašča-
joče oboroževanje in medsebojno sovraštvo naro-
dov in ras!

Da, samo dušeduhovna, npravstvena in umska
degeneracija je zakrivila krizo demokracije in nje-
nih nositeljev, demokratov, voditeljev in volilcev.
V dopolnilnem reflektu se izvija vzklík: degenera-
cija je samo ena plat, kje je pa druga, dopolnilo
in korelat? To je regeneracija, duhovna evgenika,
duhovno ozdravljenje! Ko človeštvo na duši in du-
hu ozdravi, preneha kriza demokracije sama od
sebe. Tudi o regeneraciji se je resno razpravljalo
na 8. internac. filozofskem kongresu v Pragi in si-
cer tretji dan, torej dan pred debato o krizi de-
mokracije v sekciji o mejah religije in filozofije
(znanosti), popolnoma v smislu najmodernejše
spoznavnokritične panoge »mejeslovja«. Slovesno
in javno se je proglasilo urbi et orbi: 1. da je ko-
nec omejenosti individualističnega racionalizma;
2. enako konec materializma ali materialističnega
monizma. Francoski filozof Chevalier (Grenoble)
je v zanosnem govoru obsodil superaktivacijo indi-
vidualizma, predzno domišljavost človeške ome-
jenosti in »nedostatke samooboroževanja človeka«.
Tudi v spoznavanju je poedini človek omejen in po-
trebuje pomoči, sodelovanja mislečega sočloveka.
Mesto individualističnega zavzema kolektivni ra-
cionalizem, mesto materialističnega monizma dual-
lizem psihomaterializma, a v protislovnem jarmu
sobitnosti duha in materije nadvladuje duh. In si-
cer omejeni duh, ki se zaveda in ve, da tli nje-
gova omejena razvidevnost kakor kresnica v ne-
skončnosti noči. Kaj pa se skriva v neskončni
praznini neznanosti in teme? Velika neznanka!
A baš ta znanstveni veliki x je stična točka zna-
nosti in religije. Vsaka prodira do nje po svoji
poti in se skuša s svojimi sredstvi približati skup-
nemu X-u, ki ga je prav posebno poudarjal v sek-
ciji učeni jezuit Przwara. V našem dušeduhov-
nem razvoju se pripravlja nova doba z racionaliz-
cijo religije in z religionizacijo kolektivnega ra-
cionalizma. Tako spozna in razvidi »samoobožujo-
či« se individualist, da je le nezaten del, skrom-
na sestavina vesoljstva, odvisna, potrebna pomoči
in sodelovanja prirode in občestva.

Spectator.

Industrijski kapital in delavske mezde

Zakon o minimalnih mezdah, katerega priprav-
ljajo oblasti že nekaj časa, nikakor ne stremi za
tem, da spremeni mezdne razmere na našem de-
lovnem trgu in zboljša položaj našega delavstva.
»Slovenija« je že poročala, da gre pri tem le za
registracijo sedanjega stanja; saj pri nespreme-
njenih gospodarskih, socialnih in političnih raz-
merah ni možna bistvena sprememba obstoječega
mezdnege sestava. To tudi ne more biti namen
tega zakona, kakor bolj ali manj jasno priznavajo
tvorci »Pravilnika« iz naše Delavske zbornice, za-
to njihova zamisel v naši javnosti ni zbudila ni-
kake večje pozornosti. Več razburjenja in vznemir-
jenja pa je vzbudila v belgrajski javnosti studija

»Radnička nadnica«, ki jo je napisal Bogdan Kre-
kić, šef Centralnega sekretariata delavskih zbor-
nic v Belgradu. Če je javnost prezrla, šla nemo in
tiho mimo dnevnih poročil nekega dela časopisja,
ki je v kratkih poročilih risalo nevzdržno stanje
industrijskega delavstva, se je pa ta javnost mora-
lala zdrzniti spričo zbrane in s številkami pod-
krepljene tvarine v omenjeni študiji.

Pod silo podkrepljenih dejstev in kričečih šte-
vil se je zazibala za socialna vprašanja otopena
javnost in glasno obsojala grozo in žalostne raz-
mere, ki vladajo na delovnem trgu, najbolj gnusno
in brutalno izkoriščevanje delavstva od strani pri-
dobitnikov, kjer manjka najprimitivnejše merilo
med odnosi dela in kapitala, dobičkom in mezdo.
Brezpravni indijski pari in kitajski kuliji, kjer
ne poznajo na papirju najosnovnejših načel soci-
alne zakonodaje, imajo, po teh podatkih in pri-
merih g. Krekića, svoje vredne vrstnike tudi pri
nas. Mar ne zvenijo primeri, kjer pisec navaja, da
morajo delavci na reki Drini za celih 8 Din dnevne
plače gaziti do pasu v ledeno mrzli vodi, loviti
hlode in jih vezati v splave, kakor poročila iz de-
žele parijev in kulijev; ali pa, da morajo v bel-
grajskih tvornicah delati delavci za 8 Din dnevne
plače. Skoraj neverjetni bi bili, še za skromne in
poznano mizerne razmere v naših rudnikih, stati-
stični podatki iz rudnikov na jugu, ako ne bi bile
te številke in ti podatki uradno potrjeni. Po poro-
čilih belgrajske delavske zbornice za prvih šest
mesecv 1934 dolguje svojim delavcem rudnik
»Jorand« 3.220.572 Din samo na mezdah, rudnik
»Jerma« pri Pirotu 165.000 Din, rudnik »Ivanova«
pri Zaječarju 362.000 Din, rudnik »Bare« 247.000
Din itd. Znane so nečloveške mezde in splošne soci-
alne razmere v teh rudnikih, kjer ni uvedeno ni-
ti bolniško, niti pokojninsko zavarovanje, podjetje
pa jim ne plača niti teh v znoju in krvi prisluž-
enih mezd. Te številke pa dobijo svoj dvojni po-
udarek, ako pomislimo, kako so privatna podjetja
na jugu favorizirana in forsirana, kar naj pokaže
naslednji primer. Nabave državnih železnic se v
posameznih proračunskih letih delijo takole:

Delež	1929/30	1930/31	1931/32
Slovenija, priv. rudnik (T. P. D.)	45,2%	29,0%	31,2%
Srbija, priv. rudnik	18,4%	19,2%	22,4%
Hrvaški priv. rudnik	4,0%	5,2%	5,3%
Dalmat. Bos. rudnik	4,6%	5,2%	5,3%
državni rudniki	27,8%	40,3%	53,3%

V letih 1933 in 1934 so se nabave državnih že-
leznic, kakor znano, ponovno znižale pri sloven-
skih rudnikih na račun južnih. Tako stopa razmer-
je med delom in kapitalom, dobičkom in mezdo še
očitneje na dan.

vorila za nov zaupen sestanek naslednji večer v
blagajnični sobi hotela »Union«, z vhom iz Fran-
čiškanske ulice, ki naj se ga udeležijo za vsako stran
še po en oficijelni zastopnik stranke. Prišla sta
poleg naju še dr. Ivan Šusteršič in Etbin Kristan.
Sestanek je končal — seveda — brez kakega de-
govora. — Od podkupljenih se je kmalu eden sam
izdal. Povedal je še za druga dva; v vsem so bili
samo trije, sami siromašni delavci, brez funkcij v
organizaciji. Denar so vrnili; vsaj za enega vem,
da ga je. Šele pozneje sem zvedel, da Krek ne sa-
mo da ni bil vpleten, temveč sploh ni vedel za
podkupovanje, ki ga na sestankih tudi nisem
omenil.

Med kmeti, še bolj pa med delavci ves domač,
enak med enakimi, je vžigal Krek s svojo krepko
in preprosto besedo; mnoge je pritegnil že s samo
svojo osebnostjo. Vsa skrb mu je bila usmerjena v
bodočnost; zelo se je brigal za naraščaj, ki ga je
zbiral krog sebe v kroških in tečajih. Kakor v
družbi svojih učencev, prijateljev in ožjih somiš-
ljenikov je bil preprost tudi na govorniškem odru;
med njimi in poslušalci ni bilo tiste spoštljive raz-
dalje, ki tako odtuja večino »tudi« ljudskih pri-
jateljev. Po shodu se ni dostojanstveno umaknil;
sedel je med ljudi, se z njimi pomenkoval, še raj-
pa poslušal; sam je rekel večkrat, da čuje največ
klenega in izvirnega iz preprostih ljudskih ust.
Z malim človekom je resnično čutil, skušal je pro-
nikniti v njegovo bit in mu pomagati. Še več: da-
jal je tudi sam, skrivaj, s hitro kretinjo; sramoval
se je vloge dobrotnika. Hvale ni maral. Zato je
umrl menda revnejši od cerkvene miši; ta dobi
vsaj vsako leto novo dlako, njegova suknja je bila
pa stara, tenko in oguljena.

Ne morem si kaj, da bi se tu ne spomnil ti-
stih, ki ga zdaj, ko je mrtev, poveličujejo do neba
in bi mu mnogi v tem ali onem bili radi celo po-
dobni. Pač: v besedah ga že lahko posnemajo, v
dejanjih ga pa le redki; zakaj Krek je bil mož be-

sede in dejanja hkrati. Naj bi se skrili pred nje-
govo senco vsaj tisti prepisači in izpisovalci-kopi-
latorji, ki se delajo, kakor da sledi njegovim sto-
pinjam, pa so si v nasprotju z njegovim velikim
zgodem v času največjega pomanjkanja in umira-
nja nabasali svoje žepe. Kako bi dvignil svojo ma-
sivno pest in udaril po njih, če bi vstal iz groba!
Nič ga ne označuje bolj ko sledeči dogodek: Med
vojno so naznanili pri »Gospodarski zvezi« hlapca
radi suma tatvine; ko je to zvedel Krek, je udaril
ob mizo in zarohnel: »Dokler bom imel kaj bese-
de, ne bo tu nihče preganjan radi tatvine!« Glo-
boki pomen teh besed pove več ko še tako širok
opis.

Marksistična in druga dela je študiral z enako
vnemo kakor cerkvene pisce; javno neizprosen po-
bijalec marksizma, je zasebno koncediral marsikaj
in bil sploh strpen do skrajnosti. Kakor zdravnik,
ki ne dá, da bi si neuk bolnik sam odmerjal ne-
varna zdravilstva. Bolj ko v govoru, je bil jedeč v
svojih spisih. Ves zasidran v krščanskem svetov-
nem nazoru je bil neizprosen nasprotnik socialne
demokracije in jo je temu primerno tudi pobijal.
Znano je, kako je kot naslednik umrlega dr. Fran-
čiška Lampeta v »Razlogo zgodb sv. pisma« vple-
tel kot prispevobilo v Staro zavezo socialne demo-
krate. Njegov, l. 1901. izišli »Socializem«, v kate-
rega je položil ves svoj začetniški srd na materia-
listično svetovno naziranje, pa ni izvirno delo, ka-
kor se splošno misli, marveč primerno prirojena
in izpopolnjena kopija nemškega, v letih osemde-
setih ali nekaj pozneje v Zürichu pod naslovom
»Handbuch des Sozialismus« izišlega obsežnega
priročnika, po katerem ima tudi leksikalno obrav-
navanje snovi. Predolgo je že — kakih dvajset
let — kar sem imel to knjigo zadnjikrat v rokah,
pa zato ne morem navesti natančnejših podatkov
za svojo trditev. S pomočjo katalogov sociološke
literature švicarskih založb bi je ne bilo težko iz-
slediti. (Dalje prih.)

Javnost se zgraža, obsoja in tarna, dalje ne pride iz svoje otopenosti. To industrijski kapital dobro ve, pa kljub temu ne more brez odziva mimo. Aktivizira svoj tisk, kjer kaže s prstom na — slovensko industrijo. Slovenski industrijski kapital reagira in to upravičeno. Oglasi se v svojih organih »Jutru« in »Slov. Narod« v osebi uglednega gospodarskega strokovnjaka, kaže na svojo zapostavljeno industrijo in upravičeno izliva v svojo obrambo proti favoriziranemu in protežiranemu tekmeču na jugu vse ogorčenje, ki se nabira in ga mora prenašati že desetletje. Tekma, ki je imela v našem političnem in socialnem življenju odločilen vpliv, je očitno stopila na dan. Industrijski kapital v Sloveniji je bil izzvan in se brani. Do tu je vse v redu.

»Ugledni gospodarski strokovnjak« (recte: Trboveljska d. d., Kranjska ind. družba in tekstilne) pa ne pozna le dobro industrijskih razmer v Sloveniji in v ostali državi, ampak je obenem tudi dober psiholog, zato ve, da je treba dobiti za njegovo sicer popolnoma umevno in docela upravičeno obrambo, slovensko javnost. Predvsem je treba zainteresirati industrijsko delavstvo, ker tu gre za tvoj obstoj. Ako je tvoj položaj nevzdržen in ako imamo mezdne spore doma, pusti to. Sedaj gre za višje interese...

Moji se, po mnenju »uglednega strokovnjaka«, g. Krekič v svoji študiji, ako generalizira z objavljeno statistiko delovne in mezdne razmere v vsej naši državi in grobo greši, ako misli, da tudi slovensko delavstvo živi v takih razmerah in pod takimi pogoji, kakor na jugu države; saj »če se tudi v naši banovini nadejo poedini primeri prenikskih mezdnih tarif, gre vsekakor za manjše obrate, ki še nimajo industrijskega značaja... Naša podjetja vzdržujejo višje mezde, ker se zavedajo svojih socialnih dolžnosti...« (Podčrtal pis.) Res je, da so pri nas v splošnem nekoliko boljši delovni pogoji in bolj urejene socialne razmere, zakaj pri nas imamo poklicno, industrijsko delavstvo v dobesednem pomenu, ki ima svoje izročilo, vendar pa nismo pričakovali od strani industrijskega kapitala v Sloveniji toliko velikodušnosti in socialne čutečnosti do svojega delavstva. Preveč živo je naši javnosti v spominu borba kovinarjev na Jesenicah za njihov obstoj, naši rudarji bijejo obupno borbo za biti ali ne biti in dovolj je primerov iz najbližje preteklosti v tekstilni industriji, ki dovolj zgovorno kričijo o tej čutečnosti industrijskega kapitala v Sloveniji. Prozorni so nameni; adut je vržen, toda ne o pravem času in ne na pravi naslov.

Res je, kakor navaja pisec v omenjenih dveh listih, da »naši denarni zavodi, nekdanji tako mogočni, čakajo zaman pomoči, naš denar odteka v centralne denarne zavode... Carinska zaščita je v pretežni večini prikrojena po željah in potrebah industrijskih panog, udomačenih na jugu države. Ravno ista podjetja pa se vseskozi favorizirajo po centralnih denarnih zavodih... Davščine se pri nas predpisujejo in izterjavajo s posebno rigoroznostjo...« Res je, da je padla pri nas proizvodnja na račun industrije na jugu države. Vse to razmerje pa še daleč ne pomeni razmerja med mezdami in dobičkom, ki je v veljavi in praksi na našem delovnem trgu.

V teku desetletij zracionalizirani obrati, do najvišje mere stopnjevanja storitev našega poklicnega industrijskega delavca, metode praznovanja itd. omogočajo našim industrijskim d. d., da zaključujejo svoje letne bilance s sijajnimi dobički. Relativna razlika med mezdami in dobičkom je ena in ista, nevzdržna povsod, pri nas, kakor na jugu države. Mar tega ne potrjuje naraščajoče mezdno gibanje v Sloveniji.

Povprečne delovne mezde pri nas, katere navaja »ugledni strokovnjak« v svojem članku, kažejo na naravnost zavidni položaj našega industrijskega delavstva. Vsakdo pa ve, da je njihov položaj vse prej, kakor zaviden. Ker se je med prvimi dotaknil plač rudarjev pri T. P. D., pa postanimo kar pri tem. Po njegovih podatkih je povprečni zaslužek vseh delavcev v trboveljskih rudnikih, vključno delavke in mladoletne v letu 1933 na 8 urni posad 47.13 Din. Že iz dnevnega časopisja pa je naši javnosti znano, da je prejel v tem letu rudar kopač — najvišja plačilna kategorija pri rudnikih, tkv. herrenschicht — nič več, kakor 38 Din in najnižja izpod 24 Din. Na ta način pade povprečna mezda kar za 17 Din, kar ni vseeno. Ako pa k temu prištejemo še dejstvo, da je rudar delal v tem letu le 12 do 14 dni na mesec, da se je njegova dnevna storitev povišala v zadnjih sedmih letih za več kakor 100 odstotkov in da prejme družinski oče na mesec le nekaj čez 300 Din, potem bodo videti mezdne razmere na našem delovnem trgu drugačne, kakor pa to hoče »naš ugledni gospodarski strokovnjak«.

Omenili smo že, da gre pri novem zakonu le za registracijo dosedanjih razmer. Bogdan Krekič je v svoji študiji registriral te razmere in to mnogo bolje, kakor pa gospodje iz naše delavske zbornice, če tudi se pogledi na socialna vprašanja obeh nič ne križajo. Če je dalo to povod južnemu industrijskemu kapitalu za odkrit napad in je pri tem naš industrijski kapital stopil upravičeno v obrambo, bo pa pri tem preveč apelirati na delavstvo, da gre v ogenj za njihove ogrožene dobičke, pa naj bo to z ene, kakor druge strani. —ej.

OPAZOVALEC

Kam vodijo razmere kmeta?

V »Gorenju« beremo:

V Hrašah je poročal na zboru absolventov kmetijskih šol tudi g. Zupan iz Nakla. Same številke so bile in te so več povedale kot film.

Nekatere priobčujemo že danes. Iz njih je razviden dejanski položaj našega kmeta.

Za	se je dobilo	100 l ali kg pred vojno	danes
mleka	500	100 škatl. vžigalic	
fižola	35	12 kg sladkorja	
fižola	666	266 kg cementa	
krompirja	275	50 škatl. vžigalic	
detelje	640	200 kg železa	
detelje	26	6 m blaga.	

Gornja tabela nam pove, koliko blaga je prejel kmet pred vojno in kolik je padec kupne moči danes, če proda 100 litrov ali kilogramov lastnih pridelkov.

Zelo je zanimiva tudi primerjava glede davkov. Predavatelj je navadel sledeče številke, ki jih je dobil v pogled na podlagi točnih in zanesljivih podatkov:

Plačani davki na posestvu v izmeri 27 ha. Izračunano v kmečke pridelke je za to posestvo plačal lastnik s sledečimi količinami blaga:

Pred vojno	Po vojni
1300	2400 l mleka
2364	4800 kg krompirja
433	1200 kg fižola
81	300 kg detelje
325	600 kg goveje živine, žive teže.

Referent je omenjal, da velja ta primer za posestvo, za katero se plačuje samo zemljiški davek, in za občino, katere doklade znašajo le 45%.

Narodne in kulturne zablode nacionalizma

Nemški narodni socializem išče kajpada opore za svoj nacionalizem in socializem v zgodovini. Za poglavitnega svojega junaka je razglasil Friderika Velikega, pruskega kralja, povzročitelja sedemletne vojne. Nemški monarhistični kult, gojen v patriotični »nacionalni« literaturi, dvornem lizanstvu in šolskih knjigah, je res vcepil večini Nemcev prepričanje v glavo, da imajo nekakega izrednega vladarja v svoji zgodovini, vladarja-vojskovođjo, pesnika in filozofa, obžarjenega od ljubezni svojih zvestih podanikov, kakor se glase podobne podložniške fraze.

Toda kljub vsem potvoram prihaja resnica počasni na dan, in kmalu ne bo ostalo od Friderika Velikega drugega nego Friderik. Že Napoleon je svoje dni neusmiljeno razcefral Friderikovo strategijo kot nerodno in slabo. Na tisto podložniško udanost menda Friderik sam ni dosti dal, ko je rekel: »Najčudovitejše zame je, da sem med temi ljudmi varen. Vsak izmed njih je moj neizprosni sovražnik in vendar jih zadržuje disciplina.« — Tednik »Neuer Vorwärts«, ki izhaja v Karlovih Varih, pa ga prikazuje tudi kot nad vse slabega narodnega Nemca. Samo franc. pesnikom in mislecem je dajal veljavo. Svoje lastne spise je pisal večinoma v francoščini, nemščino je govoril kot »kočijaž« in preziral je vse pristno nemško. Goethejevo dramo »Goetz« je razglasil za »grdo posnemanje slabih angleških iger« Shakespeareja in za »ogabno plitkost«, svojih znamenitih podložnikov. Winckelmann in Kanta niti poznal ni, in ko je zaprosil Lessing za službo knjižničarja v Berlinu, jo je oddal raje nekemu brezpomembnemu Francozu.

Trst in italijanska politika

Ameriški časnikar Knickerbocker, pisec znamenitih knjig o velikih svetovnih vprašanjih (»Ali se Evropa spet dvigne?« »Rdeča trgovina grozi.« »Rdeča trgovina vabi« — in dr.), ki smo ga že večkrat predstavili tudi v »Sloveniji«, je nedavno napisal za časopis »Intransigent« sestavek o Trstu in italijanski politiki. Trst je bil, je in ostane osrednja točka vsake v bodočnost zroče slovenske politike. Zato so važne misli tega svetovljana o geopolitičnem in stratežičnem položaju tržaškega mesta:

»Trst, ključ do Jadranskega morja. Sto kilometrov v premici loči Trst od avstrijske meje. Oddelek bombe meočih avionov preleti lahko to razdaljo v 30 minutah. Po cesti bi potrebovala motorizirana divizija šest ur, da prevozi razdaljo 200 kilometrov. Italija se najbolj boji združitve Avstrije z Nemčijo zaradi teh stratežičnih razlogov. Razen tega je treba upoštevati tudi nemško prebivalstvo Južne Tirolske, ki šteje 250.000 duš. Pred petimi leti je razglasila rimska vlada, da je nekdanjo avstrijsko Južno Tirolsko že popolnoma poitaliančila. Toda teh četrtilijona Nemcev so ostali še nadalje Nemci.

Nihče ne more zanesljivo trditi, da ne bo vojna izbruhnila tu. Ta hip gre Italijanom za to, da one-

mogočijo narodnim socialistom osvojitve Avstrije. Z razpadom avstro-ogrske monarhije je bila ustanovljena majhna republika, ki je prav za prav branila italijanske koristi. Toda tej mali Avstriji grozi narodno-socialistična nevarnost. Na severni italijanski meji bi se utegnil vsak hip pokazati narod 72 milijonov narodnih socialistov.

V tem primeru bi bil Trst samo nekaj kilometrov od meje. Trst je zelo lepo in veliko pristanišče. Povsod so videti moderne uredbe, električne naprave in številne železniške proge. Skratka, Trst je najbolj preskrbljeno italijansko pristanišče. Če bi se Avstrija prispojila, bi postal Trst poglavitna jadranska podstava nemškega narodnega socializma. Da bi onemogočila nemške zahteve v tem delu Evrope, je zgradila Italija nova stratežična pota okoli Brennerja in postavila veliko utrdb. Italijanske čete branijo hkratu Južno Tirolsko in Trst.

Medtem pa je gospodarski položaj Trsta obupen. Ko sem bil tam, je bilo v pristanišču vsega skupaj kakih šest ladij. Lansko leto je znašal trgovinski promet čez Trst tri milijone ton nasproti šestim milijonom 1913. leta. Ko je postal Trst italijansko mesto, je zgubil obsežno avstro-ogrsko ozadje, iz katerega je črpal svojo gospodarsko moč.

In Knickerbocker zaključuje svoje izvajanje:

»Pozornost Italije ni odslej več obrnjena na italijansko-jugoslovansko mejo, temveč na Brennerski prelaz.«

Razširjajte naš tednik
in
spominjajte se tiskovnega
sklada!

Specialni tribunal je obsodil šest Slovencev

V Rimu se je vršil 30. oktobra dopoldne pred posebnim sodiščem za zaščito države in javne varnosti proces proti Slovincem Ignaciju Ferjančiču, Ivanu Dolešu, Avgustu Furlanu, Franju Ivančiču, Josipu Križničju, Antonu Lebanu, Alojziju Reseti, Juliju Siliču, Ivanu Svetini in Francetu Trevižanu doma iz St. Petra pri Gorici, iz St. Vida nad Vipavo, in iz drugih vipavskih krajev.

Obtoženi so bili po §§270. in 272. kazenskega zakonika zaradi ustanavljanja protidržavnih organizacij, protidržavne ter protirežimske propagande. Sodišču je predsedoval generalni konzul fašistične milice Le Metre, kot državni pravdnik je nastopil Fallace, obtožence pa sta branila odvetnika Manassero in Tancredi Gatti. Proces se je zaključil že v prvih popoldanskih urah.

Državni pravdnik je zahteval, da se Silič, Ferjančič in Furlan obsodijo na 7, Leban na 3, Ivančič, Svetina in Trevižan na 2letno ječo, Roseta, Križnič in Doleš pa naj se oprostijo zaradi nezadostnih dokazov. Sodišče je obsodilo: Ferjančiča, Furlana in Siliča na 5, Leban na 4, Svetino in Ivančiča na 2 leti ječe. Doleš, Križnič, Reseta in Trevižan so bili oproščeni. »Istra.«

Rojaki, pravi Slovenci, ki Vam slovenstvo ni prazna beseda, spominjajte se tiskovnega sklada za naš tednik! Prispevke pošiljajte na upravo tednika »Slovenije«, Ljubljana, Wolfova ulica 12. Naš čekovni račun pri poštini hranilnici ima št. 16176. Vsak prispevek za naš tiskovni sklad je dokaz, da je darovalec vojščak v slovenskih okopih.

Spominjajte se
našega
tiskovnega
sklada!

Vodnik misli za vse

Dolgočasni, prav hudo dolgočasni so postali nemški časniki pod fašistično diktaturo. Kako tudi ne, dan na dan samo česnati o imenitnosti

katerih praznina postaja vidna že za najprimitivnejše možgane, in neprestano predavati o izvrstnosti nemške rase, medtem ko stradajo nemški ljudje in hirajo od lakote in bolezni — pa da se ne bi priskutilo vse to tudi najnacionalnejšemu bralcu!

Naravna posledica odmikanja bralcev od časopisja je seveda, da padajo naklade. To dejstvo samo bi sicer nemških narodnih socialistov še ne bolelo, narobe: čim manj ljudje berejo, tem manj tudi vedo, in korenito ter vsestranska nevednost je

Gospodu Pertotu v odgovor

»Zavedamo se, ... da bo kritika, ki se bo lotila ... našega igranja, našla marsikaj, kar bi se lahko bolje podajalo. Vsekakor pa: take kritike si iskreno želimo.« (Iz uvodnega govora na nastopu prekmurških akademikov letos v januarju.)

Znano je, da je o januarskem nastopu prekmurških akademikov napisana kritika, ki je pač najstrožja izmed vseh, kar jih je »Murska Krajina« kdaj priobčila. Napisal jo je s sodelovanjem dveh oseb iz občinstva V. Šk., eden izmed akademikov, ki so nastop organizirali.

Ko je torej tajnik »Sokola« v Murski Soboti vprašal V. Šk., ali bi bil pripravljen napisati nekako poročilo o koncertu Sokola 6. oktobra t. l., je brez dvoma računal s tem, da V. Šk. ne bo napisal slavospeva, kakor je to sicer provincialna navada, temveč da bo koncert skušal oceniti s stališča poslušalca, ki je prišel na koncert, pričakujoč kvalitetnega podajanja programa.

»Misli o koncertu«, kot je imenoval V. Šk. svoj članek, so izšle v »Murski Krajini« 14. oktobra t. l. Čeprav je pisec izrecno naročil, naj se na njih nič ne izpreminja, je urednik črtal iz njih bistvene stavke.

Nekatere na koncertu nastopajoče osebe so verjetno pričakovale, da bo o njih izšlo poročilo v slogu starih »ocen« v Murski Krajini. S tega stališča je razumljivo, da so med njimi povzročile »Misli o koncertu« obilo razburjenja, tako da je nazadnje nekdo — kdo, tu ni važno — napisal v »Murski Krajini« (izšlo 28. oktobra t. l.) odgovor »Kritiku g. V. Šk.« Pod tem naslovom je zapisano ime staroste soboškega »Sokola«, zato je ta moj odgovor naslovljen nanj... Iz vsebine teh vrstic bo razvidna tudi vsebina članka »Kritiku g. V. Šk.«

1.) Gospod Pertot, verujem Vam, da izvajanje na koncertu ne morete oceniti in da v to — po Vaši lastni trditvi — niste poklicani. Kdor pa ne more oceniti koncerta, ta tudi ne more oceniti kritike o koncertu.

2.) Temu primerno ne vsebuje Vaš članek glasbene ocene koncerta, ki bi zavračala misli V. Šk., temveč Vaša »mnenja« in »vtiske« (kar je zelo značilno za Vaš članek), da V. Šk. Wilde-a ne pozna, da se spušča v stvari, o katerih se mu komaj sanja, da mu je objektivnost španska vas, da na slovenske skladatelje hote pozablja, da prištevata n. pr. Čajkovojskega med španske skladatelje, da naša glasbena književnost ni našla vrat do njega, da je poslušal v večjih mestih koncerte za vrati

gotovo najboljšo vzgojno sredstvo za nemškega nacionalističnega podložnika.

Toda škodljivo je to opuščanje branja z drugega stališča: ni dohodkov za nacionalistične pisarje, ki liste urejujejo, in za nacionalistične založnike, ki jih izdajajo. In prazne blagajne, če kje, pri pravih nemških nacionalistih so gotovo zelo nepriljubljene — morda še bolj kot Francozi ali Židje.

Razen tega pa se oglašajo tudi bralci, ki hočejo imeti zanimivejšega berila. Tako da je res treba kaj reči.

In rekel je list nemških plemenitnikov »Deutsches Adelsblatt«. Čudovito preprosta je zadeva: »Ne govorite, da so naši časniki bolj in bolj brez vsebine — zakaj dogaja se vedno manj, in najvažnejše in odločilne stvari obvladuje pač en sam mož.«

Če bi jih človek na lastne oči ne bil bral teh besed, pa bi jih res imel za izmišljene kakega hudobnega republikanca ali marksista.

MALI ZAPISKI

Prepovedan list.

Državno pravdnništvo v Zagrebu je prepovedalo širiti št. 42 tednika »Istra«, ki izhaja v Zagrebu.

Preosnova demokracije.

Angleški gospodarski obzornik »The Economist« razmotri potrebo preosnove angleške demokracije in parlamentarnega dela:

»Svobode in demokracije ne moremo rešiti zgolj z vztrajanjem na pojmovnih krepostih teh dveh nasprotij. Pokazati moramo, da je svobodna država lahko prav tako dobra, kakor diktatura in da je mogoče spremeniti izročene oblike parla-

Resnejši in globokeje misleči ljudje med nami so utihnili. Otopeli so in stoje ob zidu. Brez žrtve ni boljšega življenja, brez trpljenja ni odrešenja. Kdor odpre oči in jasno in brez strahu pogleda v življenje občestva, v katero spada sam, se bo zavedel in se mu bo zbudila vest in zavest dolžnosti — če ni moralno pokvarjen in ni koristolovec, ne smrdljiva eunja, ki jo vlačijo veter po cestnem blatu; ne bo imel gobezdal za preroke in ne žlobudranja puhloglavcev za razodetje.

koncertne dvorane ali na ulici, da mu ni razumljivo, zakaj ste govorili v narodnem smislu (to trdite, čeprav je V. Šk. jasno zapisal: »njegov — g. Pertota — govor je izzvenel, kot je naravno, v manifestacijo za slovanstvo«).

Gospod Pertot, temu se pravi: odgovarjati na stvarna izvajanja z osebnim napadom. Če priznate, da je vsaka kritika neke vrste avtobiografija, nam morate priznati pravico, da imamo ta Vaš članek za Vašo avtobiografijo in si na podlagi nje usvarimo sodbo o Vas. Mimogrede omenjam svoje prepričanje, da, če bi bil V. Šk. v svojem poročilu vseprek hvalil, bi mu ne odrekli glasbene izobraženosti.

3.) Gospod Pertot, s tem, da ste imeli za potreben stavek, da ne marate nikogar žaliti, sicer že precej priznate. Vendar ta Vaš stavek je prav tako kot priznanje kakor tudi kot zatrdilo odveč. Žaliti me ne bi bili mogli, tudi če bi bili hoteli.

4.) Dobro ste povedali, da je bila mladina navdušena nad koncertom: Med izvajanjem so se razgovarjali in ravsali med seboj. Menda iz navdušenja.

»Slovenija« hoče postati glasnik vseh stremljenj, težočih po duhovni svobodi in pravi demokraciji, po zbiranju in zenotenju naših sil v borbi za trajne pogoje našega obstoja kot narod. Kdor je z nami enih misli, ga prosimo, da se spomni svojih dolžnosti do lista.

6.) Napisan je Vaš članek »v zadoščenje« in »v vzpodbudo« neumornim in požrtvovalnim sodelavcem na koncertu. Kolikor res služi kakemu takemu neumorniku Vaš članek v zadoščenje; kolikor je komu potrebna vzpodbuda take vrste, podaja tudi svojo »avtobiografijo«, poleg tega pa dokazuje, da je nastopal zato, da bo pohvaljen, ne pa zato, da občinstvu nekaj nudi.

7.) Da orkester še nikdar ni tako dobro igral kot tokrat, ne osporujem. Da so nekatere osebe tehnično na visoki stopnji, da je ena izmed njih (solistka) pela s polnim občutkom, sem tudi zapisal. Zapisal sem pa tudi, da je zlasti orkester predvajal svoje točke tako površno in brez občutja, da tistemu delu občinstva, ki je vajeno slišati dobro pripravljene koncerte, ni nudil nobenega užitka. Ponavljam tudi, da so bili na sporedu slovanski skladatelji v manjšini, jugoslovanski je bil celo samo eden, kar na proslavi, ki naj ima

mentarne vladavine tako, da odgovarjajo novim in osupljivim zahtevam dvajsetega stoletja.

»Slovenija« hoče delati za koncentracijo vseh naših duhovnih, moralnih in političnih sil v borbi za trajne pogoje našega svobodnega življenja kot narod (kot kulturno-zgodovinska individualnost). V tem zmislu bo posebno povdarjalo to, kar vse zavedne rojake družijo, ne da bi hotela s tem zankati diferenciacijo duhov, v kolikor je utemeljena v dejansko obstoječi ločitvi duhovnih, socialnih in gospodarskih interesov. Kdor te težnje odobrava, ga vabimo v krog naših rednih naročnikov.

Poprusenje je nevarnost.

Južno-afriški minister Smuts, nekdanji burski general, je bil nedavno imenovan za častnega doktorja škotskega vseučilišča St. Andrew. Pri tej priliki je imel govor o svetovnem političnemu položaju in mogočnosti vojne v bližnji bodočnosti. Izjavil je:

Kljub temu, da se je ponesrečilo razorožitveno zborovanje in kljub vojaški vzgoji mladine v nekaterih deželah ne verjamem, da bi bila nova vojna blizu. Česar se bojim, je poprusenje, ki vlada v več deželah. Trajno zatiranje pravic in svoboščin mora vesti do poloma. Diktaturo smemo trpeti samo kot prehodno sredstvo. Narodi ne smejo dopustiti, da nadomesti demokracijo.

»Slovenija« nima namena ustanavljati politično skupino in delati propagando za kak politično-strankarski program — niti odkrito niti prikrito. Njen namen je: z vidika naših dognanih narodnih interesov in prave demokracije ter duhovne strpljivosti motriti naše javno življenje in se boriti proti zlorabi in izdajstvu idealov in načel, ki jih proglašamo kot vodilna in bi nam tudi morali biti vodilna. Kdor je mnenja, da nam je tak vsestransko neodvisen, strankarsko nevtralen list potreben, in kdor želi, da se list zunanje in vsebinsko dvigne, ga vljudno vabimo, da nas gmotno podpre s tem, da postane naš redni naročnik-plačnik.

Vsem, ki vam je obstoj neodvisnega, odločno našega, notranji naši koncentraciji služečega lista pri srcu, podprite nas z rednim plačevanjem naročnine!

nacionalno obeležje, ni umestno. Poleg tega ti komadi tudi niso bili prirejani za soboški sokolski orkester. Da pa kritika navidezno na kratko odpravlja nekatere točke programa, je krivo — kot je že uvodoma povedano — dejstvo, da je urednik »Murske Krajine« precej črtal iz nje.

Če bi šlo samo za osebni napad g. Pertota name, ne bi odgovarjal. Osebnih zadev reševati — to ni važna stvar. Važna pa je načelna stran teh med seboj si odgovarjajočih člankov. Z načelnega stališča bi si pa dovolil o stvari izraziti te-le misli:

Za uspeh umetniške prireditve, kakor so koncerti, ni nujno samo to, da znajo nastopajoče osebe pravilno predvajati, temveč prav tako je nujno, da zna občinstvo pravilno dojemati, to se pravi: dojemati tako, da zamore vtisu, ki ga je pridobila od prireditve, dati izraza. Tako nastane kritika: s pozitivnim in negativnim vrednotenjem ponovljeni izraz doživetja ob umetniškem nastopu. V kritiki se zrcali kakovost nastopa, kritika je merilo vrednosti prireditve.

Dobro kritizirati je pa seveda prav tako težko, kakor je težko nuditi občinstvu nekaj dobrega; in kakor je potrebno vzgajati glasbenike, igralce itd., prav tako je treba vzgajati tudi občinstvo, to se pravi, predvsem kritiko. Ko pa kedaj obstaja občinstvo, iz vrst katerega izhajajo kritiki, ki to ime zaslužijo, vpliva to v izredni meri na kvaliteto izboljšanje nastopov, tako da je s tega stališča gledana kritika absolutno pozitivni činitelj. Seveda pa vzgajajo tudi umetniški nastopi kritike, tako da vzajemno delo umetnikov in kritikov nujno vodi do dviganja kakovostne višine umetniških nastopov.

Popolnoma napačno je, da ob priliki, ko nekdo napiše kritiko, nastane med osebami, ki so nastopile, užaljenost, razburjenje in — oseba, ki se po lastni izpovedi ne razume na stvar — odgovori kritiku z osebnim napadom nanj. Če bi kdo zavrnil njegove misli z izvajanja o vsebini kritike, bi bil V. Šk. zadnji, ki bi bil radi tega užaljen. Nasprotno! Kdor ocenjuje, mora računati s tem, da bo kdo drugi drugače ocenjeval, ocenjeval celo njegove misli, ga s tem tudi v pravem smislu besede vzgajal — in to je v redu.

Če bi kritiko v Prekmurju tako pojmovali že nekaj, bi bila kakovost naših umetniških prireditev danes precej boljša, in če bodo te vrstice kaj pripomogle k uveljavljanju tega pojmovanja, bom g. Pertotu hvaležen, da je dal s svojim člankom priliko, za to.

Vladimir Škrlak.